

УДК 342.9

**М. І. Смокович,**

доктор юридичних наук,

Голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,  
заслужений юрист України

## ЗРАЗКОВІ І ТИПОВІ СПРАВИ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

У статті розглядається механізм втілення у адміністративне судочинство інститутів типового провадження та зразкової справи (статті 290, 291 нової редакції Кодексу адміністративного судочинства України) і їх вплив на забезпечення єдності правозастосовчої практики. Висвітлено результати розгляду перших зразкових рішень та проаналізовано категорії спорів, про розгляд яких окружні адміністративні суди звернулись до Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду як зразкових. **Ключові слова:** типова справа, зразкова справа, єдність судової практики.

3 жовтня 2017 р. у рамках судової реформи було внесено зміни до процесуального законодавства та інших законодавчих актів. У зв'язку з цим з 15 грудня 2017 р. почали діяти у новій редакції Кодекс адміністративного судочинства України, Господарський процесуальний кодекс України і Цивільний процесуальний кодекс України [1].

Запроваджуючи кардинальні зміни у процесуальне законодавство, законотворці ставили за мету забезпечити реальне дотримання принципів судочинства на всіх стадіях судового процесу, розробити механізми протидії зловживанням процесуальними правами, забезпечити своєчасний розгляд спорів судами та практичну реалізацію принципу правової визначеності, забезпечити належне функціонування нового Верховного Суду як єдиного для всіх судових юрисдикцій суду касаційної інстанції.

Очевидно, що основним чинником забезпечення додержання принципу верховенства права та головною опорою надання методичної підтримки судам нижчих рівнів є формування послідовної судової практики судом касаційної інстанції та її належне поширення. Судова практика саме касаційного суду є основним орієнтиром для судів нижчого рівня при розгляді аналогічних справ.

У зв'язку з цим зупинимось більш детально на нововведеннях, що внесені у Кодекс адміністративного судочинства України для досягнення зазначеної мети. Перш за все, необхідно відзначити, що у новій редакції Кодексу адміністративного судочинства України (далі також — КАСУ) знайшла втілення ідея про запровадження в адміністративне судочинство *інститутів типового провадження та зразкової справи* (статті 290, 291 КАСУ).

Зміст поняття типової адміністративної справи законодавець визначив у п. 21 ч. 1 ст. 4 КАСУ. Це адміністративні справи, відповідачем у яких є *один і той самий суб'єкт владних повноважень* (його відокремлені структурні підрозділи), спір, який виник *з аналогічних підстав*, у відносинах, що регулюються *одними нормами права*, та у яких *позивачами заявлено аналогічні вимоги* [2].

У п. 22 ч. 1 ст. 4 КАСУ розкрито суть терміна «зразкова адміністративна справа». Це типова адміністративна справа, прийнята до провадження Верховним Судом як судом першої інстанції для постановлення зразкового рішення [2].

Отже, якщо у провадженні одного або декількох адміністративних судів перебувають типові адміністративні справи,

кількість яких визначає доцільність ухвалення зразкового рішення, суд, який розглядає одну чи більше таких справ, може звернутися до Верховного Суду з поданням про розгляд однієї з них Верховним Судом як судом першої інстанції (ч. 1 ст. 290 КАСУ) [2].

Цю процедуру було розроблено за прикладом «пілотних рішень», які приймає Європейський суд з прав людини, а також досвіду окремих європейських держав. Зокрема, виходячи із правових приписів параграфу 93а Закону Федеративної Республіки Німеччина від 21 січня 1960 р. «Про адміністративне судочинство», можна виділити дві основні риси цього інституту [3]. Перша риса полягає у тому, що він застосовується лише щодо тих проваджень, які стосуються одного і того самого владного рішення (дії, бездіяльності). Тобто предметом оскарження у всіх цих провадженнях є певний адміністративний акт, що стосується великої кількості приватних осіб (більше двадцяти), кожна із яких, власне, і звернулася з окремим позовом. Друга риса цього інституту пов'язана зі способом економії процесуальних зусиль суду: звільненням суду від дослідження у ряді проваджень одних і тих самих обставин, що стосуються прийняття певного адміністративного акта. Один раз встановивши такі обставини у ході зразкового провадження, суд звільняється від обов'язку повторно досліджувати ці самі обставини у решті проваджень, які були зупинені на час прийняття рішення у зразковому провадженні.

Слід зазначити, що правовий інститут «зразкового провадження» не є абсолютно невідомим для національного адміністративного процесуального законодавства та практики діяльності адміністративних судів. Так, Кодекс адміністративного судочинства України попередніх редакцій містив один з елементів цього правового інституту: звільнення суду від обов'язку повторно досліджувати обставини прийняття певного рішення (вчинення дії чи бездіяльності), якщо вони вже встановлені за результатами іншого провадження. Так, ч. 1 ст. 72 КАСУ у

попередній редакції передбачала, що «обставини, встановлені судовим рішенням в адміністративній, цивільній або господарській справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді інших справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини» [4]. Тобто обставини протиправності певного акта мають прероудіційне значення для всіх інших справ, предметом яких буде такий акт і у яких братиме участь суб'єкт владних повноважень, що його прийняв.

Однак інститут типової і зразкової справи, запроваджений у новому процесуальному законодавстві, значно ширший, як за суттю, так і за правовими наслідками, ніж елементи цього інституту, що існували в попередніх редакціях КАСУ.

Так, Верховний Суд вирішує зразкові справи за правилами спрощеного позовного провадження з урахуванням особливостей, визначених ст. 290 КАСУ (ч. 5 ст. 290 КАСУ). Суд, який розглядає типову справу, має право зупинити провадження за клопотанням учасника справи або за власною ініціативою у випадку, якщо Верховним Судом відкрито провадження у відповідній зразковій справі (ч. 1 ст. 291 КАСУ).

При ухваленні рішення у типовій справі, яка відповідає ознакам, викладеним у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи, суд має враховувати правові висновки Верховного Суду, викладені у рішенні за результатами розгляду зразкової справи (ч. 3 ст. 291 КАСУ). Рішення суду апеляційної інстанції за наслідками перегляду типової справи може бути оскаржене в касаційному порядку лише у виключних випадках, а саме:

1) суд першої та (або) апеляційної інстанції при вирішенні типової справи не визнав її типовою справою та (або) не врахував правові висновки, викладені у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи;

2) справа, в якій судом першої та (або) апеляційної інстанції ухвалено рішення з урахуванням правових висновків, ви-

кладених у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи, не відповідає ознакам типової справи (ч. 5 ст. 291 КАСУ).

Необхідно зазначити, що адміністративні суди досить активно користуються запровадженими в процесуальне законодавство новелами. Так, на початок березня 2018 р. вже зареєстровано майже тридцять подань про розгляд справ Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду як зразкових, серед яких, зокрема, справи щодо:

оскарження постанов про накладення штрафу за порушення у галузі цивільної авіації;

оскарження звільнення працівників органів прокуратури за люстраційною процедурою, передбаченою Законом України «Про очищення влади»;

щодо звільнення працівників органів внутрішніх справ за люстраційною процедурою, передбаченою Законом України «Про очищення влади»;

оскарження бездіяльності Ліквідаційної комісії Управління Міністерства внутрішніх справ при видачі довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії, призначеної пенсіонерам органів внутрішніх справ за Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»;

оскарження відмови у видачі паспорта громадянина України у формі паспортної книжечки;

оскарження відмови у перерахунку пенсійного забезпечення відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення гарантій соціального захисту колишніх працівників органів внутрішніх справ та членів їх сімей»;

оскарження відмови у наданні земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства;

забудови приаеродромних територій, питання підсудності цих справ судам адміністративної юрисдикції;

невключення Уповноваженою особою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб до переліку вкладників, які мають

право на відшкодування коштів за вкладками за рахунок Фонду;

бездіяльності органів прокуратури при видачі довідок про розмір заробітної плати для подальшого перерахунку пенсії працівникам прокуратури відповідно до постанови КМУ від 30.08.2017 р. № 657 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо оплати праці працівників прокуратури»;

оскарження бездіяльності Головного управління Пенсійного фонду України про здійснення перерахунку пенсії, призначеної колишнім військовослужбовцям за Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»;

оскарження неправомірної дії територіального органу Пенсійного фонду України щодо припинення виплат пенсії внутрішньо переміщеній особі з підстав, які не передбачені Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та потребує від пенсіонера здійснення додаткових дій, не передбачених законами щодо пенсійного забезпечення, зокрема, надання заяви про поновлення виплати пенсії, яка була припинена територіальним органом Пенсійного фонду України без прийняття відповідного рішення;

стягнення винагороди за безпосередню участь в антитерористичній операції згідно з постановою КМУ від 31 січня 2015 р. № 24 «Про особливості виплати винагород військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу в особливий період та під час проведення антитерористичних операцій»;

правомірності нарахування податковим органом та обґрунтованості застосування штрафу та пені за несплату або несвоєчасну сплату єдиного внеску;

відмови територіальних органів Пенсійного фонду України призначити пенсії державного службовця відповідно до ст. 37 Закону України «Про державну службу» в розмірі 60 відсотків від заробітку;

підтвердження наявного трудового стажу для врахування до пільгового стажу за списком № 1 відповідно до

п. «а» ст. 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення».

15 лютого 2018 р. Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду прийняв перше зразкове рішення у справі № 820/6514/17 за позовом пенсіонера органів внутрішніх справ до територіального органу Пенсійного фонду України щодо перерахунку та виплати пенсії, яким повністю задовольнив позовні вимоги позивача і зобов'язав суб'єкта владних повноважень здійснити перерахунок та виплату пенсії з 1 січня 2016 р. [5]. Так, Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду були встановлені такі ознаки типових справ, що визначили доцільність ухвалення зразкового рішення у цій категорії спорів:

1) позивачі: пенсіонери органів внутрішніх справ; фізичні особи, яким призначено пенсію згідно із Законом України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ»;

2) відповідач — один і той самий суб'єкт владних повноважень — територіальний орган Пенсійного фонду України, на обліку якого стоїть позивач та який здійснює виплату пенсії позивачу;

3) предмет спору, який виник з аналогічних підстав у відносинах, що регулюються одними нормами права, та у яких позивачами заявлено аналогічні вимоги: бездіяльність відповідача (відмова вчинити дії) щодо перерахунку та виплати пенсії пенсіонеру органів внутрішніх справ з 1 січня 2016 р. згідно із Законом України від 23 грудня 2015 р. № 900-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення гарантій соціального захисту колишніх працівників органів внутрішніх справ України та членів їх сімей» [6], ст. 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [7], постановою Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 988 «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» [8], на підставі наданих відповідними ор-

ганами/особою-пенсіонером довідок про розмір грошового забезпечення з дотриманням Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2008 р. № 45 [9].

Крім того, у п. 56 зразкового рішення зазначеної справи Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду визначив обставини зразкової справи, які обумовлюють типове застосування норм матеріального права та порядок застосування таких норм в інших адміністративних справах щодо звернення пенсіонерів органів внутрішніх справ, яким призначено пенсію згідно із Законом «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ», до суду з адміністративними позовами до територіальних органів Пенсійного фонду України, на обліку яких стоїть позивачі та які здійснюють виплату пенсій позивачам, з аналогічними позовними вимогами на підставі наданої довідки про грошове забезпечення для перерахунку пенсій з урахуванням грошового забезпечення поліцейських [5].

Іншим прикладом зразкового рішення є рішення у справі від 12.03.2018 р. № 802/2196/17-а також за позовом пенсіонера органів внутрішніх справ — фізичної особи, якій призначено пенсію згідно з Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [10]. Відповідач — ліквідаційна комісія Управління Міністерства внутрішніх справ України, предмет спору стосується зобов'язання відповідача виготовити та направити до Головного управління Пенсійного фонду України нової довідки про розмір грошового зобов'язання із зазначенням основних і додаткових видів грошового забезпечення. У задоволенні позовних вимог було відмовлено повністю. Такий висновок ґрунтується на положеннях абз. 7 п. 5 Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відпо-

відно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2008 р. № 45.

Разом із тим, думки суддів розійшлися, у зв'язку з чим у справі наявна окрема думка судді. Зокрема, згідно з правовою позицією, що викладена в окремій думці, абз. 7 п. 5 Порядку проведення перерахунку пенсій, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2008 р. № 45 [9], у спірних правовідносинах не належить застосовувати, оскільки він не відповідає ч. 3 ст. 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». Звертаємо увагу, що рішення Верховного Суду у зразковій справі підлягає перегляду Великою Палатою Верховного Суду за правилами перегляду рішень в апеляційному порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України (ч. 11 ст. 290 КАСУ) [2].

23 березня 2018 р. Верховним Судом було прийняте рішення ще в одній зразковій справі щодо *оскарження відмови у видачі паспорту громадянина України у формі паспортної книжечки* [11].

У задоволенні позовних вимог суд відмовив у повному обсязі з огляду на те, що на сьогоднішній день порядок оформлення, видачі й обміну паспорту громадянина України регламентується Законом України від 20 листопада 2012 р. № 5492-VI «Про єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» (далі також – Закон № 5492-VI), а також прийняті на виконання цього Закону урядові постанови від 25 березня 2015 р. № 302 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України» та Постанова Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2017 р. № 784 «Про затвердження По-

рядку ведення Єдиного державного демографічного реєстру та надання з нього інформації, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також здійснення ідентифікації та верифікації».

Відповідно до зазначених нормативно-правових актів «з 01 листопада 2016 року правове регулювання спірних відносин є таким, що для оформлення паспорта громадянина України в іншій формі, ніж ID-картки з безконтактним електронним носієм інформації, уже немає законних підстав. Альтернативи такій формі паспорта громадянина України ні Закон № 5492-VI, ні урядові постанови, прийняті на його виконання, не передбачають, як і винятків із загального для всіх громадян України обов'язку отримати цей документ у встановленому порядку і встановленої форми» [11].

Таким чином, Верховний Суд у цій зразковій справі дійшов висновку, що територіальні підрозділи Державної міграційної служби України, відмовляючи у видачі паспорта громадянина України у формі паспортної книжечки у зв'язку з набранням чинності Закону України від 14.07.2016 р. № 1474-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України», яким внесено зміни, зокрема, до Закону України від 20.11.2012 р. № 5492-VI, діють на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Крім того, обґрунтовуючи свою позицію, Верховний Суд, зокрема, наголосив на тому, що «повноваження щодо прийняття законів належить виключно парламенту, і законодавча діяльність цього конституційного органу не може піддаватися оскарженню в порядку адміністративного судочинства. Звідси впливає висновок, що вирішити питання співвідношення і балансу особистих релігійних переконань особи та суспільних інтересів, на користь яких на загальнодержавному рівні встановлено єдиний (однаковий для всіх) порядок оформлення документа, що посвідчує громадянство Украї-

ни (зокрема форми цього документа) чи будь-яким чином змінити правове регулювання цих відносин в інший спосіб, ніж внесення у встановленому порядку змін до чинних на сьогодні законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів у цій частині, на переконання суду, не видається можливим. У межах судового розгляду цього спору обирати форму такого документа, як паспорт громадянина України, і зобов'язувати/змушувати державний орган діяти всупереч встановленому законом правовому порядку в цій сфері правовідносин суперечитиме не лише завданням адміністративного судочинства України і функції судового контролю, а й конституційному принципу поділу влади» [11].

Окремо хотілося б звернути увагу на ч. 6 ст. 290 нової редакції КАСУ, згідно з якою Верховний Суд відмовляє у відкритті провадження у зразковій справі, якщо подання не відповідає вимогам частинам 1 та (або) 2 ст. 290, зокрема через значні розбіжності у їх фактичних обставинах, які унеможливають прийняття для них зразкового рішення.

Аналіз судової практики після 15 грудня 2017 р. виявив наступні підстави, у зв'язку з якими Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду було відмовлено у відкритті проваджень у зразкових справах.

По-перше, *це внесення подання неналежним складом суду*. Так, у справі № 826/3043/15, вирішуючи питання про відкриття провадження у зразковій справі за поданням судді Окружного адміністративного суду м. Києва, колегія суддів зазначила, що за змістом ч. 1 ст. 290 КАСУ з поданням до Верховного Суду може (має право) звертатися суд, який розглядає типову справу [12]. Колегія суддів вважає, що законним складом суду є лише той, який визначено автоматизовано системою документообігу суду у порядку, визначеному процесуальним законом. Разом з тим, колегія суддів з'ясувала, що підставою для одноособового розгляду зазначеної вище справи є ухвала судді Окружного адміністративного суду м. Києва від 18 груд-

ня 2017 р., якою суддя, з посиланням на норми статей 32, 33, 35, 248, а також п. 10 ч. 1 розділу VII Перехідних положень КАСУ (в редакції, чинній з 15 грудня 2017 р.), вирішила розглядати цю справу одноособово. Одноособове звернення судді з поданням про розгляд Верховним Судом як судом першої інстанції типової справи, зважаючи на те, що для розгляду цієї справи автоматизована система документообігу суду визначила колегіальний склад суду, є достатнім і переконливим свідченням того, що таке подання подано з порушенням вимог ч. 1 ст. 290 КАС, що за змістом ч. 6 цієї статті є підставою для відмови у відкритті провадження у зразковій справі [12].

З аналогічних підстав було відмовлено у відкритті провадження у справі за поданням в. о. голови Одеського окружного адміністративного суду про розгляд справи № 815/6392/17 як типової. В мотивувальній частині рішення Верховного Суду зазначено, що судом, який розглядає типову справу і має право звертатись до Верховного Суду з поданням, є Одеський окружний адміністративний суд під головуванням судді ОСОБА\_2. Подання про розгляд справи № 815/6392/17 як типової і постановлення у ній зразкового рішення відповідно до ст. 290 КАС підписала в.о. голови Одеського окружного адміністративного суду ОСОБА\_1.

Повноваження голови суду визначені ч. 1 ст. 24 Закону України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» [13]. До таких повноважень не належить звернення з поданням про розгляд Верховним Судом як судом першої інстанції типової справи. КАСУ також не передбачає права голови суду (в.о. голови) звертатися до Верховного Суду з поданням про розгляд справи як типової. Тому колегія суддів вважає, що подання про розгляд Верховним Судом як судом першої інстанції типової справи №815/6392/17 не відповідає вимогам ч. 1 ст. 290 КАС, що є підставою для відмови у відкритті провадження у зразковій справі [14].

Підставою для відмови у відкритті провадження у зразковій справі є також *незначна кількість поданих типових справ*, що не свідчить про доцільність ухвалення зразкового рішення, а відомості про наявність типових справ даної категорії у інших судах відсутні [15].

*Зупинення провадження у справі судом*, тобто тимчасове припинення судом, який звертається з поданням до Верховного Суду, вчинення процесуальних дій під час судового розгляду із визначених у законі об'єктивних підстав, які перешкоджають подальшому розгляду справи, є підставою для відмови у відкритті провадження Верховним Судом у зразковій справі [16].

Підставою для відмови у відкритті провадження у зразковій справі є *наявність вже відкритого провадження у*

*зразковій справі для ухвалення зразкового рішення у типових справах* між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав [16].

Крім того, Верховний Суд ухвалою від 01.02.2018 р. у справі № 820/5385/17 повернув подання, тому що суд першої інстанції звернувся до Верховного Суду з поданням про розгляд справи як типової, оскільки за ст. 290 КАСУ Верховний Суд наділений повноваженнями щодо розгляду справи як зразкової [17].

Враховуючи викладене, вважаємо, що впровадження правового інституту «зразкової адміністративної справи» в адміністративному судочинстві сприятиме забезпеченню єдності правозастосовчої практики, зменшенню навантаження на суддів та швидкому розгляду великої кількості однотипних справ.

### Список використаної літератури

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/card/2147-19/page35>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України (редакція з 15.12.2017 р.). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Георгієвський Ю. В. Адміністративна юстиція: дис. ... канд. юрид. наук. URL: <http://disser.org.ua/file29688.html>.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: текст, прийнятий Верховною Радою України 06.07.2005 р. (із змінами та допов. до 03.10.2017 р.). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
5. Рішення Верховного Суду від 15.02.2018 р. у справі № 820/6514/17. URL: <http://reyestr.vasu.gov.ua/Review/72290243>.
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення гарантій соціального захисту колишніх працівників органів внутрішніх справ України та членів їхніх сімей. Закон України від 23.12.2015 р. № 900-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/900-19>.
7. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України 09.04.1992 р. № 2262-XII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2262-12/print1371123643412915>.
8. Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 р. № 988. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/988-2015-%D0%BF>.
9. Про затвердження Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17.07.1992 р. № 393. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/45-2008-%D0%BF>.
10. Рішення Верховного Суду від 12.03.2018 р. у справі № 802/2196/17-а. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72694799>.
11. Рішення Верховного Суду від 26.03.2018 р. у справі № 806/3265/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73139306>.
12. Ухвала Верховного Суду від 05.01.2018 р. у справі № 826/3043/15. URL: <http://reyestr.vasu.gov.ua/Review/71511582>.

13. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/print1443614425075648>.

14. Ухвала Верховного Суду від 09.02.2018 р. у справі № 815/6392/17. URL: <http://reyestr.vasu.gov.ua/Review/72288008>.

15. Ухвала Верховного Суду від 29.01.2018 р. у справі № 825/4/18. URL: <http://reyestr.vasu.gov.ua/Review/71979085>.

16. Ухвала Верховного Суду від 12.02.2018 р. у справі № 826/18020/14. URL: <http://reyestr.vasu.gov.ua/Review/72288594>.

17. Ухвала Верховного Суду від 01.02.2018 р. у справі № 820/5385/17. URL: <http://reyestr.vasu.gov.ua/Review/71939072>.

**Смокович М. И. Образцовые и типовые дела как механизм обеспечения единства судебной практики.** В статье рассматривается механизм внедрения в административное судопроизводство институтов типового производства и образцового дела (статьи 290, 291 новой редакции Кодекса административного судопроизводства Украины) и их влияние на обеспечение единства правоприменительной практики. Представлены результаты рассмотрения первых образцовых решений и проанализированы категории споров, о рассмотрении которых окружные административные суды обратились в Кассационный административный суд в составе Верховного Суда как образцовых.

**Ключевые слова:** типовое дело, образцовое дело, единство судебной практики.

**Smokovych M. I. Exemplary and typical cases as a mechanism of ensuring the uniformity of judicial practice.** The article is a research of the mechanism of implementation into administrative justice of such institutes as typical proceedings and exemplary case (according to articles 290 and 291 of a new version of the Code of Administrative Justice of Ukraine) and their impact on ensuring the uniformity of law enforcement practice. The author highlighted results of proceedings in the first exemplary cases and analyzed categories of disputes considered as exemplary ones by application of district administrative courts to the Administrative Court of Cassation within the Supreme Court.

**Key words:** typical case, exemplary case, uniformity of judicial practice.